

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДІАТРІЇ: ВИРІШЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПИТАНЬ ТА ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕРСПЕКТИВ

Мацюра О.І.

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри педіатрії № 2

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

<https://orcid.org/0000-0003-2656-259X>

***Мета публікації** – проаналізувати діяльність Європейської академії педіатрії із 2022 року дотепер з акцентом на вирішення стратегічних питань та формування майбутніх перспектив.*

***Матеріали і методи.** Проведено аналіз обговорених питань національними делегатами на засіданнях Європейської академії педіатрії, тематик надісланих опитувальників, витягів секретаріату та даних офіційної інтернет-сторінки товариства (<https://www.eapaediatrics.eu>).*

***Результати і обговорення.** Наведено короткі відомості про розглянуті на засіданнях захворювання дітей, які потребують великого фокуса уваги в різних куточках Європи. Активно обговорено теми недоношеності, її впливу на систему охорони здоров'я. Нині гострою є проблема підліткового віку, з необхідністю всебічного поширення сексуальної освіти, кращого доступу до контрацепції, запобігання підлітковій вагітності, важливості надання індивідуальної підтримки молодим батькам і їхнім дітям. Велика увага приділяється ранньому виявленню пацієнта з метаболічними захворюваннями та вчасному призначенню терапії. Акцентується на можливості профілактики багатьох захворювань шляхом проведення вакцинації та запобігання травматизму дотриманням правил безпеки.*

***Висновки.** Європейська академія педіатрії шукає рішення актуальних проблем педіатрії, обстоює права дітей і медичних працівників на міжнародному рівні.*

***Ключові слова:** Європейська академія педіатрії, діяльність, питання, перспективи, діти.*

***Педіатрія та дитяче здоров'я потребують єдиного,
надійного та сильного голосу в Європі.***

Berthold Koletzko, професор, президент Європейської академії педіатрії

Актуальність. Педіатрія – це незалежна медична спеціальність, яка базується на знаннях і навичках, необхідних для профілактики, діагностики та лікування всіх аспектів захворювань і травм, що вражають дітей усіх вікових груп від народження до досягнення 18-ліття [1; 4; 9]. Саме на таких принципах заснована робота Європейської академії педіатрії (European Academy of Paediatrics (далі – EAP)), яка є педіатричною секцією Європейського союзу медичних спеціалістів (European Union of Medical Specialists, UEMS) та створена для сприяння здоров'ю дітей і молоді в усій Європі, підтримання високого рівня медичної підготовки, практики та найвищого рівня догляду за педіатричними пацієнтами [7; 8].

Загалом Європейська академія педіатрії представляє 53 національні педіатричні товариства по всій Європі та 14 європейських педіатричних вузькоспеціалізованих товариств, а також тісно співпрацює з іншими об'єднаннями, залученими в покращення здоров'я дітей. Стратегічні консультативні групи розробляють спільні позиційні документи з відповідних питань, які відображають спільну позицію європейської педіатрії та служать основою для діяльності [8; 12].

Мета публікації – проаналізувати діяльність Європейської академії педіатрії із 2022 р. дотепер з акцентом на вирішення стратегічних питань і формування майбутніх перспектив у медицині дитинства.

Матеріали і методи. Проведено аналіз обговорених питань національними делегатами на засіданнях Європейської академії педіатрії, тематик надісланих опитувальників, витягів секретаріату та даних офіційної інтернет-сторінки товариства (<https://www.eapaediatrics.eu>).

Результати і обговорення. Серед важливих питань упродовж останніх років розглядаються профілактична педіатрія, особливості неонатального, раннього, шкільного і підліткового віку, перебування дітей у стаціонарах, виявлення та лікування дитини з інвалідністю, взаємини між педіатрами й іншими медичними спеціалістами, навчання лікаря-педіатра, безперервна медична освіта [5; 8]. Зосереджено

увагу не лише на розпізнаванні та лікуванні хвороб, а й на аспектах росту та розвитку з погляду профілактики захворювань [6; 8]. Підкреслюється, що велику роль у розвитку дитини відіграють вплив сім'ї, харчування, фізична активність і фактори зовнішнього середовища.

Значними викликами громадському здоров'ю є забезпечення збалансованого харчування дітей, вирішення проблеми надлишкової ваги та малорухомого способу життя. Нещодавно в Україні вперше було проведено дослідження COSI (Childhood Obesity Surveillance Initiative) щодо поширеності надлишкової маси тіла й ожиріння серед дітей молодшого шкільного віку, у рамках Європейської ініціативи Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) [13]. Дослідження дозволило виявити, що приблизно кожна четверта дитина (23%) віком 6–9 років мала надлишкову масу тіла, 9% із них страждали на ожиріння. Окрім цього, дітям бракує фізичної активності: третина дітей або взагалі не займаються, або витрачають менш ніж годину на тиждень на інтенсивні фізичні навантаження, 54% учнів проводять більш ніж дві години за електронними пристроями в будні та понад 83% у вихідні дні.

Такі перші результати програми доповіли в Києві 4 лютого 2025 р. у присутності представника ВООЗ в Україні доктора Jarno Nabicht і наголосили на необхідності моніторингу поширеності ожиріння та чинників його ризику серед дітей із метою розроблення та впровадження ефективних заходів профілактики захворювання [14].

Особливо багато нині також говорять про зовнішні впливи, до яких належать різні екологічні чинники, дим (тютюн, вейпи, електронні сигарети). Підкреслюється небезпека вдихання вторинного тютюнового диму з віддаленим небезпечним впливом на здоров'я, особливо у формуванні респіраторних і серцево-судинних захворювань [3; 6]. Превентивним щодо розвитку алергії вважається «життя на фермі», тобто в оточенні рослин і тварин, навіть живучи в багатопверховому житловому будинку [10].

У своїй діяльності президент Європейської академії педіатрії професор Berthold Koletzko виділяє три основні стратегії, які активно розвиває:

Інвестування в дитинство, що приносить величезну користь суспільству. Переконливі докази показують, що інвестиції у здоров'я протягом перших 1 000 днів, від зачаття до раннього дитинства, мають подальші переваги впродовж усього подальшого життя. Така тактика знижує ризик неінфекційних захворювань (ожиріння, діабет, серцево-судинні захворювання) та зменшує навантаження на систему охорони здоров'я.

Підготовка висококваліфікованих фахівців. У Європі зростає нестача педіатрів, дитячих психіатрів, медсестер та інших спеціалістів [2]. Важливо залучити більше молодих людей до цих життєво важливих професій та створити умови праці, які їх утримають.

Співпраця з ВООЗ та одне з одним. Працюючи разом, ми можемо забезпечити кращий рівень здоров'я для дітей [8; 12].

Недоношеність та її вплив на систему охорони здоров'я

Упродовж останніх десятиліть почала зростати кількість передчасно народжених дітей, яких вдалося врятувати [1; 11]. Це можна пов'язати із прогресом у медицині, сучасними медикаментозними та технологічними можливостями.

Дослідники Оксфордського університету розробили опитувальник для осіб, залучених у процес виходжування екстремально недоношеної дитини – медичних працівників, батьків і опікунів. Особлива увага приділена недоношеним дітям, народженим раніше 25 тижня гестації. Місія науковців полягає в тому, щоб розвивати та сприяти клінічним дослідженням, які приведуть до нових і практичних відкриттів у перинатальній, неонатальній і педіатричній популяціях. Кінцевою метою є виокремлення 10 найбільш важливих питань у даній проблемі та розроблення шляхів покращення стану здоров'я немовлят та їхніх сімей.

Проблеми підліткового віку

У багатьох країнах надання медичних і освітніх послуг поділяється на дитячі (педіатричні) та дорослі. Традиційно педіатричні послуги в основному зосереджені на немовлятах, дітях молодшого і середнього віку. Як наслідок, часто підліткам, які перебувають на межі між дорослим і дитячим віком, приділяють не досить уваги.

4 вересня – Усесвітній день сексуального здоров'я. За визначенням Усесвітньої організації охорони здоров'я, це стан фізичного, емоційного, психічного та соціального благополуччя щодо сексуальності. Але окрім інших аспектів, коли йдеться про сексуальне здоров'я, розглядають питання безпечного сексу, вільного від примусу, дискримінації та насильства.

Багато уваги присвячено критичній проблемі здоров'я в пубертатному періоді – підлітковій вагітності та захворюванням, що передаються статевим шляхом.

Понад 30 різних бактерій, вірусів і паразитів передаються статевим шляхом – сифіліс, гонорея, хламідіоз і трихомоніаз, гепатит В, вірус простого герпесу, ВІЛ і вірус папіломи людини (далі – ВПЛ).

Зазначається, що від гепатиту В і ВПЛ є щеплення. Зокрема, щеплення від ВПЛ планується у 2025 р. запровадити як обов'язкові й в Україні.

Акцентується на необхідності всебічної сексуальної освіти, кращого доступу до контрацепції, запобігання підлітковій вагітності, важливості надання індивідуальної підтримки молодим батькам та їхнім дітям.

Як педіатри ми виступаємо за вкрай необхідні зміни в політиці та посилення освітніх зусиль, щоб гарантувати безпечне здорове майбутнє для підлітків у всій Європі та за її межами. Сексуальне та репродуктивне здоров'я підлітків є ключовим фактором їхнього довгострокового благополуччя [1].

Медичні працівники відіграють вирішальну роль у запобіганні незапланованій вагітності, забезпечують комплексне планування сім'ї та сексуальну освіту. Пропонуючи інформацію, яка відповідає віку, підліткам надається можливість ухвалювати обґрунтовані рішення щодо свого тіла та майбутнього.

Метаболічні захворювання

Розлади обміну речовин – група захворювань, які спричинені зниженням або відсутністю активності (браком) того чи іншого ферменту, що призводить до збою біохімічних реакцій в організмі та розвитку патологічного процесу.

Згідно з наявними статистичними даними, кожна 500-та новонароджена дитина має якусь метаболічну патологію.

Причиною метаболічних захворювань можуть бути спадкові порушення, захворювання ендокринних органів, інші порушення в роботі органів, важливих для обміну речовин, найчастіше в патологічний процес залучена печінка. Більшість метаболічних порушень є результатом вродженої недостатності визначеного ферменту, спричиненої генетичним блоком.

Лише правильне розпізнавання хвороби дає можливість для успішного лікування хворого. Про це вже знали лікарі античного Риму, які говорили: “Qui bene diagnoscit, bene curat” («Хто добре розпізнає, добре лікує»). Завданням лікаря є вивчення та виокремлення проявів (симптомів) захворювання, на підставі яких можна розпізнати хворобу.

Саме тому нині акцентується на опануванні клінічних навичок оцінювання та дослідження причин метаболічних захворювань із потребою вчасного розпізнавання патології, серед яких:

- неврологічні захворювання, зокрема й затримка розвитку, судоми, рухові розлади, дистонія, атаксія, міопатія, нейропатія;
- захворювання печінки, зокрема й гостра печінкова недостатність, гепатоспленомегалія;
- кардіоміопатія;
- енцефалопатія;
- офтальмологічні захворювання;
- захворювання опорно-рухового апарату;
- шкірні захворювання;
- порушення функції нирок, зокрема й синдром Фанконі;
- затримка фізичного та психомоторного розвитку.

У разі виявлення підозри метаболічного захворювання або його ознак, треба якнайшвидше провести генетичне консультування. Необхідно зазначити, що Україна перебуває в європейському тренді уваги до цієї проблеми, адже, попри війну, із 2023 р. у країні було запроваджено розширений неонатальний скринінг на 21 рідкісну генетичну хворобу, що проводять у перші 24–72 години життя, та подальше обстеження і лікування дитини в разі виявлення ризиків – безкоштовні для родини. За даними МОЗ України, за весь час функціонування програми розширеного неонатального скринінгу було виявлено 515 випадків рідкісних захворювань, з яких 51 – спінальної м'язової атрофії.

Вакцинація

Профілактика є основою сучасної медицини. Діти повинні отримувати всі обов'язкові щеплення для уникнення спалахів інфекційних хвороб. Підкреслюється, що щеплення захищають не тільки вакциновану дитину, а й дітей, які через медичні протипоказання не мають їх. Дошкільні та шкільні установи мають бути безпечним середовищем для всіх учасників.

Профілактика дитячого травматизму

Європейська академія педіатрії невпинно працює над створенням безпечнішого світу для дітей, починаючи від усунення прихованих небезпек маленьких батарейок і закінчуючи проблемою гострої нестачі життєво необхідних медичних пристроїв.

Багатьох серйозних травм можна уникнути, якщо батьки, опікуни та педагогічні працівники будуть уважно стежити за дітьми й піклуватися про те, щоб їхнє оточення було безпечним.

Більшість травм, яких зазнають діти, можна уникнути за дотримання правил. Дорослі зобов'язані запобігати можливим ризикам і захищати дітей від них.

Аналіз основних вид травм, яких зазнали діти, показав перелік основних причин:

- опіки від гарячої плити, окропу, пари, праски, електроприладів, відкритого вогню;
- падіння з ліжка, вікна, пеленального столика, сходинок;
- аспірація дрібних предметів;
- отруєння побутовими хімічними речовинами;
- ураження електричним струмом від несправних електроприладів, оголених проводів.

15 січня 2025 р. президент Європейської академії педіатрії професор Berthold Koletzko зробив важливий крок у просуванні цих зусиль, зустрівшись безпосередньо з високопоставленими європейськими політиками у Брюсселі. Було наголошено на потребі посилення захисту дітей від небезпек, пов'язаних із проковтуванням літєвих батарейок. Подано запит від Європейської академії педіатрії до президентів Європейської комісії та Європейського парламенту щодо внесення змін у європейське законодавство для додаткового захисту відсіків з батарейками в іграшках, побутових пристроях, гаджетах, а також продажу батарейок у захищеному від дітей упакуванні.

Висновки. Багато важливих і актуальних питань розглядається на засіданнях Європейської академії педіатрії. Важливим є кінцевий результат, який знаходить свій відгук у формуванні нормативно-правових актів, написанні протоколів, змін у медичній сфері, науково-освітньому процесі та часом навіть на політичній арені.

Європейська академія педіатрії шукає рішення актуальних проблем педіатрії, обстоює права дітей і медичних працівників на міжнародному рівні.

Інформація про фінансування. Зазначене дослідження виконувалось без грантової підтримки. Дослідження проводилося в рамках виконання НДР кафедри педіатрії № 2 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Код державної реєстрації: 0122U000164.

Конфлікт інтересів. Автор свідомо засвідчує відсутність фактичного або потенційного конфлікту інтересів щодо результатів цієї роботи.

Література

1. Антипкін Ю.Г. Волосовець О.П., Майданник В.Г., Березенко В.С., Моїсеєнко Р.О., Виговська О.В., Беш Л.В. та ін. Стан здоров'я дитячого населення – майбутнє країни. Ч. 1. *Здоров'я дитини*. 2018. № 13 (1). С. 1–11. DOI: 10.22141/2224-0551.13.1.2018.127059.
2. Волосовець О.П., Антипкін Ю.Г. Кадрове забезпечення медичної допомоги дітям в Україні в умовах війни та пандемії COVID-19. *Перинатологія та педіатрія*. 2024. № 3 (99). С. 79–86. DOI: 10.15574/PP.2024.3(99).7986.
3. Cecchini M., Sassi F., Lauer J.A., Lee Y.Y., Guajardo-Barron V., Chisholm D. Tackling of unhealthy diets, physical inactivity, and obesity: health effects and cost-effectiveness. *Lancet*. 2010. № 376(9754). P. 1775–1784. DOI: 10.1016/S0140-6736(10)61514-0.
4. Ford E.S., Bergmann M.M., Boeing H., Li C., Capewell S. Healthy lifestyle behaviors and all-cause mortality among adults in the United States. *Prev Med*. 2012. № 55 (1). P. 23–27. DOI: 10.1016/j.ypmed.2012.04.016.
5. Ghebreyesus T.A. Using behavioural science for better health. *Bull World Health Organ*. 2021. № 99(11). P. 755. DOI: 10.2471/BLT.21.287387.
6. Mityuryayeva-Korniyko I.O., Volosovets O.P., Kryvopustov S.P., Burlaka I.A., Polukhina M.O., Shevchenko T.A., Nechayev M.P., Kovalchuk I.V., Kryvonos Y.M. Epidemiological assessment of diabetes mellitus in children of Ukraine during the last 20 years (2002–2021) of peacetime. *SAGE Open Med*. 2024 Oct 31. № 12. P. 20503121241255213. DOI: 10.1177/20503121241255213.
7. Patro-Golab B., Choi S., Lukasik J., Walsh C., Kolodziej M., Havemann-Nel L., Venter E., Sexton K., Omer S., Goddard L., Godfrey K.M., Lawrence W., Koletzko B. ImpENSA Study Group. ImpENSA eHealthy Conversation Skills training for healthcare professionals aimed at improving micronutrient status during the first 1000 days in South Africa. *PLOS Glob Public Health*. 2024 Dec 4. № 4 (12). P. e0003833. DOI: 10.1371/journal.pgph.0003833.
8. Safeguarding Childhood: EAP Meets European Union Institutions. EAP 2025 Jan 15. Cited 2025 January 15. URL: <https://www.eapaediatrics.eu/safeguarding-childhood-eap-meets-european-union-institutions/>.
9. Sun X., Yon D.K., Nguyen T.T., Tanisawa K., Son K., Zhang L., et al. Dietary and other lifestyle factors and their influence on non-communicable diseases in the Western Pacific region. *Lancet Reg Health West Pac*. 2024. № 43. P. 100842. DOI: 10.1016/j.lanwpc.2023.100842.
10. Van Duuren I.C., van Hengel O.R.J., Penders J., Duijts L., Smits H.H., Tramper-Stranders G.A. The developing immune system in preterm born infants: From contributor to potential solution for respiratory tract infections and wheezing. *Allergy*. 2024 Oct 9. DOI: 10.1111/all.16342.
11. Volosovets O.P., Abaturov A.E., Beketova G.V., Zabolotko V.M., Rudenko N.G., Kryvopustov S.P., Volosovets A.O., Loginova I.O., Korkh L.M. Birth rate, perinatal mortality and infant mortality in Ukraine:

- evolution from 1991 to 2021 and current risks. *Child's health*. 2022. № 17 (7). P. 6–16. DOI: 10.22141/2224-0551.17.7.2022.1535.
12. World Health Organization. Understanding human behaviour at the heart of effective health policies. WHO 2022 Sep 13. Cited 2024 April 11. URL: <https://www.who.int/europe/news/item/13-09-2022-understanding-human-behaviour-at-the-heart-of-effective-health-policies>.
  13. WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI). *World Health Organization*. URL: [https://www.who.int/europe/initiatives/who-european-childhood-obesity-surveillance-initiative-\(cosi\)](https://www.who.int/europe/initiatives/who-european-childhood-obesity-surveillance-initiative-(cosi)).
  14. World Health Organization Ukraine. Statement by Dr Jarbo Habicht, WHO Representative in Ukraine. WHO 2025 Feb 4. Cited 2025 February 4. URL: <https://www.linkedin.com/company/world-health-organization-ukraine/posts/?feedView=all>.

ACTIVITIES OF THE EUROPEAN ACADEMY OF PAEDIATRICS: ADDRESSING STRATEGIC ISSUES AND SHAPING THE FUTURE PROSPECTS

Matsyura O.I.

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

The purpose of the publication is to analyze the activities of the European Academy of Paediatrics from 2022 to present with a focus on addressing strategic issues and shaping the future prospects.

Materials and methods. An analysis of the issues discussed by national delegates at the meetings of the European Academy of Paediatrics, the topics of the sent questionnaires, extracts from the secretariat and data from the official website of the society was conducted (<https://www.eapaediatrics.eu>).

Results and discussion. Brief information is provided on the childhood diseases discussed at the meetings, which require a great deal of focus in different parts of Europe. The topics of prematurity and its impact on the healthcare system were actively discussed. The problem of adolescence is a hot topic today, with the need for comprehensive dissemination of sexual education, better access to contraception, prevention of teenage pregnancy, and the importance of providing individual support to young parents and their children. Much attention is paid to an early detection of patients with metabolic diseases and timely prescription of therapy. Emphasis is placed on the possibility of preventing many diseases through vaccination and preventing injuries by following safety rules.

Conclusions. The European Academy of Paediatrics seeks solutions to current paediatric problems and defends the rights of children and medical workers at the international level.

Key words: European Academy of Paediatrics, activities, issues, prospects, children.